

K AKTUÁLNÍM PROBLÉMUM SOCIÁLNÍ REVOLUCE V SOUČASNĚ EPOŠE

ALOIS DVOŘÁK, Ústav marxismu-leninismu, Univerzita Palackého, Olomouc

DVOŘÁK, A.: To the Topical Problems of Social Revolution in the Contemporary Epoch. *Filozofia* 31, 1976, No 1, p. 55—70.

Elucidating the topical problems of social revolution the author criticizes the one-sided aspects of reformism and anarchism, but also dogmatism and revisionism as they are manifested in the process of social revolution in the contemporary epoch, which opens new chances for the revolutionary movements of all nations:

1. to materialize the transition to socialism in any country regardless of the economic and social level in the time before the revolution and avoiding eventually the preceding economic stages and on the basis of the transitory, e. g. non-capitalist period for securing the development of forces of production,

2. to pass to socialism without a civil war by way of gradual moderate development of revolution while using non-violent means,

3. the exertion of democratic revolutions in industrially developed countries, even if their objective situation leads to immediate socialist revolutionary change.

To make use of these unprecedented chances remains as a great task of the communist and working-class parties still fighting for the liberation of the working people of their countries.

Teoretický a praktickopolitický smysl a význam problematiky, kterou se zabýváme, je dán tím, že se v ní soustřeďují všechny základní otázky marxismu-leninismu, že tato problematika má klíčové postavení pro pochopení soudobé politiky, strategie a taktiky dělnického hnutí a revolučních dělnických a komunistických stran. Zvládnutí této problematiky je jednou z nejvýznamnějších subjektivních podmínek úspěšného uskutečňování *zákonitého přechodu lidstva k socialismu a komunismu, protože tento přechod nelze uskutečnit jinak než právě sociální revolucí.*

Již dlouho se buržoazní ideologie snaží popřít vědecké pojetí dějin v epoše přechodu od kapitalismu k socialismu a komunismu. Dnes však popírá objektivitu dějinných zákonitostí urputněji a s ještě zoufalejší horlivostí než dříve. Buržoazii záleží na tom, zničit za každou cenu důvěru v nezvratný vývoj nevyhnutelně vedoucí od kapitalismu k socialismu a komunismu. Využívá k tomu nejrůznější prostředky, hledá a nachází nejrůznější cesty.

Proto ještě s větším zaujetím se na západě přešlo znovu k Aronovým a Diltheovým tézím popírajícím možnost historie jako vědy, v nevidané míře se propagovalo a propaguje Camusovo dílo, založené na myšlence, že svět je absurdní a dějiny nemají smyslu. Buržoazii již dávno nejde o to, změnit svět, ale jen jej vykládat. Vykládat svět a společnost pokud možno tak, jak to vyhovuje buržoazii, a pokud možno bránit jeho změně, je-li neprospěšná buržoazii, a nedopustit změnu, jde-li o její existenci. Proto přistupuje a připouští reformy. Reformismus sociálně demokratických stran ji nevádí, naopak prospívá, neboť je proti revoluční taktice.

T. G. Masaryk, jehož názory tvořily hlavní část státní ideologie předmnichovské republiky a silně ovlivňovaly naši sociálně demokratickou stranu, říká: „Člověk moderně vzdělaný poznává, že společnost se vyvíjí krokem a ne skokem, a proto stojí ve všech oborech, tedy i v politice o stálou práci reformní. Je tedy proti všeliké revoluci, proti revoluci zdola i shora. Revoluční taktika je taktika zastaralá.“ (1, s. 273) Místo plamenného nadšení a ideového otcovství k revoluci, jak se s ním setkáváme u francouzských materialistů (2), nalézáme neuznávání a odsuzování revoluce nebo její snižování. (3)¹

Postupná, reformní přeměna kapitalismu v socialismus — toť jejich uskutečňování „revoluce“. Základní revoluční změny a akce nejsou nikde jako takové určeny, jsou redukovány na neustále vzrůstající změny dílčí, kvantitativní, jež mají vést k vzniku nového v celkovém procesu změn. Emmanuel Mounier, který byl přibližně čtvrt století duší personalistického hnutí, má z tohoto hlediska příznačnou koncepci socialismu. Podle něj kapitalistická společnost se stává stále kolektivitější formami spoluvlastnictví, jež se v ní vytvářejí. Jde o to zavést do ní hlouběji duch sdružování: vzrůstající sdružování pracujících za účelem řízení podniků, až podnik přejde do rukou pracujících a odpovědných organizací, a rovněž sdružování družstevním přeskupením řemeslné výroby. Tím udělat konec neosobní moci peněz, všem ekonomickým strukturám a anonymní společnosti, jež umožňuje, aby se peníze rozmnožovaly bez práce.² Reformismus, který Emmanuel Mounier hlásá, je sice předmětem řady výzev: „má se...“ „sluší se...“ „je třeba...“, ale akce, která „má“ uskutečnit tuto dvojí „revoluci“ — materiální a spirituální —, není nikdy přesně určena. (4, s. 120 a 127, s. 340) A tak je Mounierův socialismus morálním ideálem, ale ne pohybem dějin, jimiž jsou právě sociální revoluce.

Reformismus byl soustavně vyjádřen v Bernsteinově knize *Předpoklady socialismu a úkoly sociální demokracie* (1899—1902), v níž Bernstein nahrazuje revoluci postupným přerůstáním kapitalismu v socialismus cestou reformu a na základě získání parlamentní většiny bez diktatury proletariátu. Revoluce tak přestává být pro reformismus historickým jevem.

Také pro existencialismus již není sociální revoluce historickým jevem, přeměnou vlastnických vztahů, zespolečenštěním rozhodujících výrobních prostředků, přechodem moci z rukou buržoazie do rukou dělnické třídy, nýbrž je záležitostí metafyzickou: vykoupení člověka. Je metafyzikou světa, který je ve slepé uličce. Odtud ono ustavičné pokušení, jakési okouzlení současnou sociální revolucí, tj. socialistickou revolucí, dělnickou třídou, komunismem a zároveň odmítání, a když jde o skutečné hnutí, pak nepřátelství.

Revoluční témata se „teologizují“, jak to např. vidíme u Nikolaje Berda-

¹ Kniha Hannah Arendtové *O revoluci* je spíše spekulací na téma válka a revoluce a nevyřešené problémy násilí. Revoluce a války jsou podle Arendtové především politováníhodným násilím na lidech a tudíž z morálního hlediska hodně odsouzení. Jde zde o nerevoluční úvahy o revoluci.

² Setkáváme se zde, jako u mnohých jiných autorů, s jednou ze základních ideí Proudhonových.

jeva³, kde od svobody a zla se dochází k vykoupení pomocí vnitřní síly osobnosti, pouze v bohu, nebo se spekulativně abstrahují, jak to vidíme u Jean-Paul Sartra⁴, kde se historická skutečnost rozplývá v mlze.

A tak existencialismus používá slova „revoluce“ buď k označení metafyzické události, nebo přesněji řečeno události mystické, spřízněné se spásou „člověka“ (náboženský existencialismus), nebo pro vzor svobodného činu, právo člověka vynalézat své vlastní zákony pro ideu metafyzické spásy (ateistický existencialismus) a nikoli k označení konkrétního historického procesu přeměny společnosti, třídních a vlastnických vztahů.

Úkol obnovit v člověku společenského, tj. lidského člověka vyžaduje, aby bylo odstraněno jeho odcizení. Toto odcizení ztělesněné v institucích a předmětech nemůže překonat samo individuum, ani nad ním nelze zvítězit v myšlenkách. Jenom společensky může člověk zvítězit nad těmi společenskými silami, které ho ovládají, nad těmi vztahy, jež na sebe vzaly podobu věcí. „Ve skutečném společenství dosahují individua, ve svém sdružení a tímto sdružením zároveň i své svobody“ (5, s. 87), ukazuje K. Marx.

Je právě Marxovou zásluhou, že objevil zákon historického vývoje určitého společenského systému, tj. kapitalismu. Tím otevřel dělnické třídě perspektivu socialismu a ukázal ji nástroj k tomu, aby ve svém boji zvítězila — jí vedenou sociální revoluci.

S postupem doby se tak stále zřetelněji ukazuje metodologická neudržitelnost buržoazních i sociáldemokratických koncepcí soudobého společenského vývoje.

Projevuje se to i v tom, že „teorie růstu“, které původně využívaly především omezeného hlediska lineárního růstu (6) výrobních sil, přešly v podmínkách nástupu vědeckotechnické revoluce ke konstrukci různých kvalitativních „stadií“ ve vývoji výrobních sil společnosti, která vyústí do rámce „industriální společnosti“ u R. Arona, nebo v interpretaci jiných „nové průmyslové společnosti“ či „společnosti hojnosti“ nebo „masového konzumu“ atp. (7)

V Aronově a v dalších pojetích „industriálního společenského typu“ je tak vytvářena příznivá půda pro ideologické koncepce, které převádějí kapitalistický řád i řád socialistický na *technicko-organizační systém* a interpretují pak vývoj kapitalismu i socialismu jako svérázný proces „konvergence“, jejich splývání,

³ N. Berdajev psal mnoho o Říjnové revoluci, počínaje *Novým středověkem*, napsaným v r. 1924, kdy přichází do Paříže, až ke *Zdrojům a smyslu ruského komunismu* a *Problémům komunismu*. Legenda z něho udělala vášnivého revolucionáře, který se od revoluce, na jejímž provedení se sám prý podílel, z „duchovních“ důvodů odvrátil. Ve skutečnosti se Berdajev revolučního hnutí nejen neúčastnil, ale bojoval proti němu dávno před r. 1917. V roce 1909 zaznamenává Lenin ve své kritice Berdajevovy publikace *Věchy* třídní význam boje proti materialismu. „...liberál sympatizoval s demokracií, dokud demokracie neuvedla do pohybu skutečné masy... Liberál se od demokracie odvrátil, jakmile získala masy, jež začaly uskutečňovat své úkoly a hájit své zájmy.“ (LENIN, V. I.: Spisy XVI, s. 201.)

⁴ J. P. Sartre chce být pozorným svědkem naší epochy a ve svých dílech *Hnus*, *Bytí a nicota*, *Cesty k svobodě* či *Kritika dialektického rozumu* naplnil orientaci existencialismu, že, „existencialismus zůstává jediným konkrétním přístupem ke skutečnosti“. (Viz *Les Temps modernes*, č. 139, srpen 1957, s. 351.) Tím, že usiluje o návrat člověka k sobě jako osamocенého člověka a společnost podle něho není nic víc než individua, nepostihuje člověka jakožto společenského, tj. lidského člověka. (Srovnej: K. Marx, *Ekonomicko-filosofické rukopisy*. Praha 1961, s. 92.)

jejich zbíhavosti ve vyspělé „industriální společnosti“. Samozřejmě bez sociální revoluce, bez *socialistické revoluce*.

A tak teorie „industriální společnosti“ stejně jako „teorie konvergence“ využívá *reálné podobnosti* mezi technickými prostředky a organizačními strukturami, které se uplatňují ve státně monopolním kapitalismu a v socialismu. Zařazuje proto oba základní společenské řády jako dvě varianty či vývojové stupně téže „industriální společnosti“, jak to jasně vyjádřil D. Bell. (8, s. 123) V čem je nesprávnost tohoto chápání?

1. V tom, že se tu technické a organizační prostředky, vytvořené určitým stupněm vývoje, vytvořené např. kapitálem k realizaci a rozvinutí jeho třídního panství, oddělují od tohoto *sociálně třídního základu* a staví se samy jako *základ* nové, jakoby třídních protikladů zbavené „industriální společnosti“. A které prvky konvergují do „industriální společnosti“? R. Aron je v knize *Rozvoj průmyslové společnosti* charakterizuje takto: z kapitalismu do nové průmyslové společnosti přechází soukromé vlastnictví výrobních prostředků, ekonomické stimuly s motivem zisku a tržní systém jako hlavní mechanismus pro kontrolu nad rozdělováním, ze socialismu je to růst rovnosti, dělnická kontrola nad pracovními podmínkami a plánování.

Je známou věcí, že společenský řád, jeho charakter je určen výrobními vztahy, tím, jaké je vlastnictví výrobních prostředků. A protože „industriální společnost“ zachovává soukromé vlastnictví výrobních prostředků, je závěr o „industriální společnosti“ jednoznačný: jde o nový název pro kapitalistickou společnost, jde o to vzbudit dojem dalšího možného historického rozvoje kapitalismu. Kapitalismus však už jediné může být, v souladu se zákonitou historickou změnou formací, zaměněn novým řádem — socialismem, a to sociální revolucí.

Tím docházíme současně k druhému základnímu důvodu nesprávnosti uvedených teorií.

Kapitalismus a socialismus v současné době sice existují vedle sebe a na první pohled by tedy jejich „konvergence“ byla možná. Ve skutečnosti však, z hlediska historického vývoje je kapitalismus nižší vývojovou fází společnosti, která do vyšší vývojové fáze nemůže přejít jinak než zánikem kapitalismu a nastolením socialismu *sociální revolucí*, jako všechny společenské řády předchodí.

Proto neudivuje, když O. Toffler v knize *Šok budoucnosti*, vydané v USA v r. 1971, říká:

„Prožíváme současně revoluci mládeže, sexuální revoluci, rasovou revoluci, koloniální revoluci, ekonomickou revoluci a nejhlubší v dějinách technickou revoluci.“

Z řady revolucí mu chybí pouze revoluce sociální, revoluce socialistická jako základní proces přeměny celé společnosti negující kapitalismus, nebo předchozí vývojová stadia společnosti, aby mohla být započata skutečně lidská éra vývoje člověka — *socialismus a komunismus*.

Nechceme-li se tedy dívat na vývoj společnosti jednostranně, nelze význam sociální revoluce ve společnosti podceňovat či odmítat.

Kdybychom se však snažili vysvětlovat změny společnosti pouhými kvali-

tativními změnami, skoky od jednoho stavu k druhému, dospěli bychom pouze k existenci celků ve společnosti, k popisu jevů a celých seskupení, avšak bez změn vedoucích k jejich vzniku v duchu představ Curierových o tvoření a zániku organismů *na základě nenadálých katastrof* nebo na základě zvláštního zásahu stvořitele.

K radikálním, nenadálým revolučním změnám ve společnosti bez předchozích přípravných stadií a změn se hlásí zvláště anarchismus, jehož představitelem byl M. A. Bakunin.⁵ Rychlé a nenadále zničení nespravedlivé společnosti a celého jejího uspořádání, tzv. hospodářské a sociální vyrovnání tříd, odmítání státu a jeho nahrazení anarchií — společností bez vlády, kterou vytvoří volné svazky průmyslových a zemědělských sdružení, naprostá rovnoprávnost a odstranění všeho, co by vytvářelo nerovné předpoklady individuů k životu, to jsou základní téze bakuninského anarchismu.⁶ Zkušenost dřívější i dnešní, i když v sebe hrdinnější podobě spojená s Ernestem Guevarou, nepotvrdila tyto téze. Ukázala a ukazuje i nadále, že proti kolektivní moci majetných tříd může proletariát a s ním všichni pracující vystupovat pouze tehdy, když se sám zorganizuje, že tato organizace proletariátu v politickou stranu a připravený organizovaný odpor všech pracujících je nutný k zajištění vítězství sociální revoluce a jejího cíle — odstranění tříd a osvobození člověka.

Revoluce není tedy ve společnosti něčím nahodilým, nenadálým. Revoluce, jako určité období ve vývoji společnosti, přichází zákonitě, připravena předchozím vývojovým obdobím, tou formou, kterou nazýváme evoluci. Evoluční změny tak připravují změny revoluční a revoluce svými základními změnami dovršuje evoluci. Týkají-li se revoluční změny celé společenské formace, mluvíme o sociální revoluci.

Úloha průkopníka v přeměňování světa ovládaného vykořisťovatelskými порядky ve svět socialistický na základě sociální revoluce socialistické připadla dělnické třídě Ruska.

Všeobecná krize kapitalismu je tak procesem, jímž se projevuje zánik kapitalismu, ohlašuje se konec vývojového významu buržoazní sociální revoluce jako nástroje společenského pokroku v současné epoše lidstva.

Velkou říjnovou socialistickou revolucí se uzavírá epocha světové sociální revoluce, jejímž nositelem je buržoazie, světová buržoazní revoluce, a je zahájena epocha sociální revoluce, jejímž nositelem je dělnická třída, epocha světové socialistické revoluce.

⁵ Anarchismus v podobě radikálního, „revolučního“ směru, který vstoupil do společenského povědomí poslední čtvrtiny 19. století, se přihlásil o slovo na půdě První internacionály již před Pařížskou komunou. Tenkrát neměl ještě ony vyhraněné rysy terorismu, jichž nabyl koncem 70. a 80. let, avšak spolu s krajním radikalismem a negujícími buřičstvími se u něho projevil i symptomy tohoto charakteru.

⁶ Na jejich ideovém základě r. 1873 byla založena anarchistická internacionála, která se r. 1877 rozpadla. Orientace na „popohánění“ revoluce, její „vývoz“ a „urychlení světové revoluce“ revoluční válkou je v současné době propagována IV. internacionálou. Jeden z předáků soudobého trockismu M. Pablo na plenárním zasedání výkonného výboru IV. internacionály v listopadu 1959 řekl: „Nepotřebujeme soužití, nýbrž přechod přímo k revolučním akcím.“ Vyhraněné rysy v tomto smyslu nabývá maoismus. (Srovnej Nová mysl, 1963, č. 12, s. 1505.)

Tento světodějný proces socialistického hnutí, jehož grandiózního rozmachu jsme svědky a který bude zakončen zhroucením dosavadních bašt imperialismu, právě proto, že je procesem světodějným, nemůže být věcí pouze dělnické třídy té či oné země, nebo i skupiny zemí, nýbrž je věcí proletariátu celého světa, věcí socialistických revolucí ve všech zemích. To bude znamenat vítězství socialismu na celém světě.

V tomto všeobecném procesu světové socialistické revoluce se však nemohou neprojeovat důsledky nejrozličnější sociálně ekonomické úrovně jednotlivých zemí za imperialismu. Vezmeme-li zvláště země afrického či latinsko-amerického kontinentu, setkáme se zde s polootrokářským, latifundistickým, případně patriarchálním zřízením vedle zřízení koloniálního. Důsledkem toho je existence nejrozličnějších hnutí, jak se s nimi setkáváme v dnešním světě: hnutí protikoloniální, hnutí národně osvobozené, hnutí proti latifundistům, hnutí protifeudální, ale i velmi významné hnutí mírové. Jde o nejrozličnější demokratická, revoluční hnutí, s nimiž se socialistické hnutí pojí v boji proti vykořisťovatelským a utlačitelským pořádkům všeho druhu při řešení základního sociálního revolučního procesu přechodu k socialismu na základě socialistické revoluce.

A tak počínaje VŘSR prošlo mezinárodní dělnické hnutí řadou historických etap, ve kterých se různě utvářely a budou se i nadále utvářet reálné předpoklady pro socialistickou revoluci v měřítku celosvětovém i pro socialistické převraty v jednotlivých zemích.

Všechny tyto etapy probíhaly a probíhají ovšem ve znamení působení hlavního základního rozporu celé epochy sociální revoluce, světové socialistické revoluce, rozporu mezi prací a kapitálem, jehož intenzita a vliv na řešení rozporů v jednotlivých zemích světa nezůstávají veličinami stálými, ale jsou veličinami proměnlivými, tak jak se prohlubuje nebo zmírňuje třídní boj.

O tom názorně svědčí např. historie druhé světové války, která začíná střetnutím mezi dvěma skupinami imperialistických států, zastihuje rozpor mezi kapitalismem a socialismem, řeší rozpor mezi fašistickou světovládnou agresí a mezi ostatními antifašistickými zeměmi sdruženými v protifašistické koalici. Demokratické přeměny jako výsledek tohoto střetnutí světových sil jsou však dováděny v řadě zemí, mezi nimi i naší zemi, k socialistickým přeměnám. Tím se také v naší zemi potvrdila zákonitost sociální revoluce v dnešní etapě historického vývoje společnosti, tj. socialistická revoluce.

Třicet let, které nás dělí od osvobození, nepovažujeme za něco, co patří nenávratné minulosti. Naopak, spatřujeme v něm velký zdroj živých zkušeností a poučení pro nás i pro jiné národy a jejich revoluční strany.

Náš vývoj nejenže prakticky potvrzuje pravdivost marxisticko-leninského názoru o zákonitosti sociální revoluce, tj. socialistické revoluce při přechodu k socialismu, a tak odhaluje lživost různých teorií růstu, teorií konvergence, teorií industriální společnosti, ale je i obohacením marxisticko-leninské teorie sociální revoluce našimi zkušenostmi.

Dlouho se totiž operovalo a dosud operuje, jak jsme to poznali i z krizových let 1968—1969, v táboře ideologů buržoazie s tím, že příklad Sovětského svazu může být vzorem jen pro země průmyslově nerozvinuté. Naše průmyslově

vyspělá země se však stala živým důkazem lživosti tohoto tvrzení a naopak potvrzením toho, že Sovětský svaz je příkladem pro budování socialismu na celém světě. Soudruh Klement Gottwald v tomto směru uvádí: „Kapitalisté říkali: Sovětský svaz v 1917 roce? To byla zaostalá agrární země. Bulharsko — agrární země, ty ostatní — Rumunsko? Také agrární země. Polsko — také poloagrární. Ale Československo? Československo bylo uznáváno jako země s vyvinutým průmyslem, západnická země se starou tradicí. A teď v této zemi dochází k takovému rozhodnému vítězství lidově demokratického řádu. Tento fakt, že právě u nás, v zemi takovéto hospodářské a sociální struktury došlo k porážce reakce, nelze nijak podceňovat ze stanoviska vlivu našich událostí na pracující lid na západě.“ (9, s. 118)

Vliv našich událostí na jiné země, praktický i teoretický význam našich zkušeností pro revoluční politické strany nelze podceňovat také z dalšího hlediska.

Jestliže Lenin charakterizoval epochu, v níž se pod jeho vedením uskutečňoval boj, jako epochu imperialismu, válek a revolucí, pak v současné době v důsledku výrazných změn, k nimž došlo od VŘSR, je charakterizována naše epocha poradami komunistických a dělnických stran r. 1960 a r. 1969 jako „epocha zápasu dvou protikladných společenských soustav, epocha socialistických a národně osvobozeneckých revolucí, epocha rozkladu imperialismu a likvidace koloniálního systému, epocha přechodu stále nových zemí k socialismu, epocha vítězství socialismu na celém světě. ... Hlavní obsah, hlavní směr a hlavní zvláštnosti historického vývoje lidské společnosti v současné epoše určuje světová socialistická soustava, síly bojující proti imperialismu a za socialistickou přestavbu společnosti“. (10)

To je třeba považovat za nejdůležitější rys dnešní doby a z něho vyplývají nové možnosti, které se otvírají před revolučním hnutím všech národů:

1. možnost uskutečnit přechod k socialismu v kterékoliv zemi, nezávisle na její hospodářské a sociální úrovni v době před revolucí, s případným pomínutím ekonomických stadií předcházejících a na základě přechodného, např. nekapitalistického období k zabezpečení rozvoje výrobních sil;

2. možnost přejít k socialismu bez občanské války, cestou postupného mírného rozvoje revoluce, za použití nenásilných prostředků;

3. možnost využití demokratických revolucí v zemích průmyslově vyspělých, i když jejich objektivní situace vede k bezprostřednímu socialistickému převratu.

Ukazuje se, že orientace na širokou demokratickou, národní a protiimperialistickou, protimonopolistickou a protifašistickou frontu a za provedení národní a demokratické revoluce je v současné době vlastní nejen revolučním politickým stranám v rozvojových zemích latinského a afrického kontinentu, ale je vlastní komunistickým stranám zemí kapitalisticky vyspělých, jako jsou např. USA, Anglie, Francie, Itálie, Holandsko, Španělsko. Sjezdy těchto stran v průběhu šedesátých let staví před komunistické strany v těchto zemích právě tuto orientaci, orientaci na demokratickou revoluci jako formu přístupu k revoluci socialistické. Tyto země se však budou moci řídit při uskutečňování sociální revoluce v současné etapě vývoje nejen vědeckými hypotézami socialistické revoluce a hypotézami nejvhodnějších cest a forem přístupu k socialistické revoluci,

ale mohou se opírat již o zkušenosti ostatních stran, které své země k vítězství již dovedly.

A je to právě zase naše země, jejíž zkušenosti mohou nejvíce přispět svou blízkostí charakteru vývoje vyspělým průmyslovým zemím při řešení sociální revoluce dneška a otázky nejvhodnější cesty a přístupu k uskutečnění socialistické revoluce.

Naše dělnická třída pod vedením KSČ dovedla úspěšně spojit národní a demokratické požadavky lidu se zájmy socialismu, ukázala a potvrdila reálnou možnost *postupně*, narůstáním prvků nové kvality a likvidací prvků staré kvality, při využití národní a demokratické revoluce a demokratické diktatury lidu, přes revoluční mezistupeň řešit rozpor mezi buržoazií a proletariátem.

V tomto celkovém sociálním revolučním procesu, přerůstání národní a demokratické revoluce v socialistickou, provedenému postupnou formou, naše revoluce začala řešit, řešila a vyřešila základní úkol socialistické revoluce:

a) Dala plně moc do rukou dělnické třídy ve svazku s pracujícím rolnictvem a pracující inteligencí a tak definitivně rozhodla otázku moci.

b) Rozhodla otázku, kdo z koho mezi dělnickou třídou a buržoazií ve prospěch dělnické třídy, a rozdrtila tak možnost provést restauraci kapitalismu v Československu. Restaurace kapitalismu v naší zemi byla již možná jen při aktivní účasti vnějších sil, a to ještě za podmínek výrazného oslabení vedoucí úlohy strany nebo vítězné války. Právě o to se vnitřní reakční síly za pomoci imperialistických sil a přispění sil oportunistů a revizionismu pokusily v letech 1968—1969 a neuspěly.

c) Dala naší zemi socialistickou základnu v průmyslu a tak umožnila plně zahájit budování socialismu v naší vlasti.

d) Jako svůj průvodní úkol důsledně provedla demokratické přeměny. Pozemková reforma pod vedením dělnické třídy dovršila demokratickou, agrární revoluci na vesnici a tím vytvořila možnost pro přechod vesnice k socialismu združstevněním.

Zvláštnost uskutečnění sociální revoluce v naší zemi, naší socialistické revoluce tedy spočívá v tom, že nebyla provedena přímo, ale nepřímo přes revoluční mezistupeň, že nebyla provedena náraz, jako jediný úder, ani se ostře bezprostředně neměnila povaha naší společnosti. Naše společnost prošla řadou stupňů, pro jejichž uskutečnění bylo třeba skoro tři let. A prochází-li revoluční proces při svém uskutečňování řadou stupňů, od nižšího k vyššímu, znamená to, že se sociální revoluce uskutečňuje *postupně*, dlouhodobě, nikoli jednorázově, ale formou postupnosti.

Na základě tohoto postupného způsobu přerůstání demokratické revoluce v socialistickou úspěšně řešila naše dělnická třída a její komunistická strana z *nových hledisek otázku spojenců*. Ukázala, že je možné v těchto podmínkách vytvořit bojové společenství v boji proti buržoazii nejen s chudým rolnictvem, ale i s masami středního rolnictva.

Bylo velmi důležité, že KSČ chápala Národní frontu jako výraz svazku tříd a vrstev naší země, který se vytvořil v boji za národní osvobození a který se opíral o svazek dělníků a rolníků pod hegemonií dělnické třídy. Představitelé

buržoazie účastníci se Národní fronty usilovali naproti tomu o to přeměnit frontu v pouhou koalici politických stran rozhodující v kabinetech, a tak Národní frontu zbavit revolučnosti a rozbít ji. Proto je také možno bez nadsázky říci, že základním politickým výsledkem vývoje Československa od r. 1945 bylo upevnění svazku dělníků a rolníků vedeného dělnickou třídou, jako základní podmínky vývoje Československa k socialismu.

Tato lidová revoluční politika naší Komunistické strany vedla v tomto období k tomu, že náš pracující lid se sám na vlastní zkušenosti přesvědčil, že k uhájení národní nezávislosti a demokratických vymožeností nestačí vyhnat okupanty a ztrestat zrádce, ale že je nutno zlikvidovat buržoazii vůbec. Vždyť právě v onom tlaku zdola (neboť komunistická strana nemohla vždy plně využít tlaku shora v důsledku politiky vedení ostatních stran Národní fronty), který měl ochraňovat, upevňovat a rozšiřovat vymoženosti demokratické revoluce, byla velká perspektiva nejen důsledného provádění, ale i stálého prohlubování demokratických požadavků, perspektiva vedení mas, vychovávaných na vlastních politických zkušenostech, od jedné etapy revoluce k druhé, perspektiva přerůstání revoluce národní a demokratické v socialistickou. Stálé stupňování požadavků ve prospěch pracujících bylo zároveň také nejúčinnější formou výchovy mas, zpevňování svazku dělníků a rolníků a tím i zatlačování, izolace a nakonec porážky buržoazie v naší zemi.

Důležitým rysem naší sociální revoluce, v němž naše zkušenosti jsou významné, je také to, že se naše dělnická třída vedena KSČ nespokojovala s běžnými formami boje, ale vedla třídní boj v nových formách, tj. za pomoci lidově demokratické státní moci a za rozhodujícího vlivu dělnické třídy a její komunistické strany na vývoj událostí v zemi. Proto revoluce probíhala současně „shora“ i „zdola“. Byla to revoluce uskutečňovaná za pomoci lidově demokratického státu „shora“ a za podpory lidových mas „zdola“. Iniciativa naší dělnické třídy vedené komunistickou stranou byla zde podpořena pracujícími naší země, kteří nechtěli návrat starých časů, ale naopak, poučení vlastními politickými zkušenostmi, měli zájem na přechodu k vyšším společenským formám jako jediné záruce stále šťastnějšího života. Stát sloužil lidu a opíral se o lid. V tom byla podstata věci a to zajišťovalo pokojnou, tj. nekrvavou cestu boje v dalším vývoji naší sociální revoluce. O pokojném vývoji mluvíme i v tom smyslu, že boj mezi stranami a třídami mohl probíhat a také probíhal uvnitř Národní fronty, uvnitř lidově demokratického zřízení. K vystřídání tříd majících moc došlo uvnitř Národní fronty, na základě očisty některých stran a uvnitř lidově demokratického státu, na podkladě jeho svrchovanosti. A tak celý tento proces *nevedl* k odstranění předcházející vlády Národní fronty, k likvidaci Národních výborů jako orgánů moci a správy, ale k *jejich upevnění a přeměně tím, že z nich v procesu třídního boje byly vyhnány lidu nepřátelské elementy*. Socialistická revoluce jako historický typ sociální revoluce dneška u nás tedy *nerozbýjela lidově demokratické státní zřízení*, ale uskutečnila se za jeho podpory a sama je upevnila a povznesla na vyšší stupeň.

Revoluční demokratická diktatura lidu se sformovala v diktaturu proletariátu. Lidová demokracie se přeměnila v demokracii proletářskou. Tato přeměna

se uskutečnila ne sice bez boje, ale nekrvavě, pokojně, za maximálního využití parlamentu. A tak v tomto období zkušenosti naší strany s revolučním používáním parlamentu v období buržoazně demokratické republiky umožnily přispět k řešení socialistické revoluce i „shora“, z pozic nového, lidově demokratického státního aparátu, umožnily správně využít parlamentu jako nástroje sociální revoluce. „V Únoru — říká Kl. Gottwald — bylo názorně vidět, jak veliký význam má, které třídě státní aparát slouží.“ (11, s. 272)

Vezmeme-li v úvahu tyto základní zkušenosti naší dělnické třídy a komunistické strany v sociální revoluci v Československu, není náhodou, že zvláště ve vyspělých kapitalistických zemích mají komunisté o tyto zkušenosti naší strany veliký zájem. Objasnění těchto našich zkušeností sociální revoluce má pro ně velký praktický význam.

Také zkušenosti z krizových let 1968—1969 v naší společnosti v plné míře potvrzují mimořádný význam správného pochopení procesu sociální revoluce, základního obsahu a smyslu naší národní a demokratické revoluce a jejího přerůstání v revoluci socialistickou, potvrzují, jak nebezpečné je úskalí jejich zlehčování nebo desinterpretace, jak jsme se s tím setkávali v teoretických časopisech před krizovým obdobím.

Zejména otázky vztahu boje za demokracii a boje za socialismus v sociální revoluci jako základním nástroji společenského pokroku nabývají vzhledem k charakteru vývoje imperialismu stále více na významu. Mimo to stále trvají dvě hlavní nebezpečí, která přejdou-li do praxe dělnických stran, jsou překážkou správného uplatnění a správného rozpracování strategie a taktiky socialistické revoluce v dané zemi v nedílné jednotě s demokratickým hnutím.

Každá země, i když podléhá obecným vývojovým zákonitostem, má své zvláštnosti, vývojové odlišnosti, specifičnosti. Základní třídní protiklady jsou modifikovány různými specifickými podmínkami. Pro tyto modifikace základního třídního rozporu je třeba hledat i specifické formy likvidace základního antagonistického rozporu. Jde o řešení základního, obecně platného rozporu ve specifických podmínkách dané země, s využitím daných specifických podmínek k úspěšnému vedení mas do socialistické revoluce. Zůstaneme-li jen při zdůrazňování *obecných zásad*, aniž uplatníme tyto zásady v konkrétních podmínkách, znamená to *přechod k dogmatismu a sektářství*. Vidíme-li *jen specifičnost situace* a dané země, nebereme-li v úvahu, že jde o uplatnění obecných zákonitostí v dané zemi, znamená to v konečném důsledku *pozici revizionismu a oportunismu*. Takové jsou praktické důsledky porušování dialektické jednoty obecného a zvláštního v sociální revoluci.

S oběma tendencemi v posuzování revolučních změn v naší zemi jsme se setkávali. Naposledy v období krizových let a před nimi při hledání zvláštní samostatné, ryze specifické a individuální cesty k socialismu, specifické cesty revolučních změn, kdy se zpochybňovalo hodnocení naší cesty v některých etapách, zvláštnosti a specifika zastírala obecné principy.

Ne méně nebezpečné byly tyto tendence v období samého národně osvobozeneckého boje a v roce 1945.

Usilovat o vyřešení jen určitého okruhu problémů v první fázi sociální

revoluce, které byly dány národně osvobozovacím bojem a demokratickou obrodou země, to právě znamenalo umět soustředit v dané etapě a za daných okolností všechny demokratické síly na zdolání těch úkolů, které se ukázaly jako hlavní a jejichž řešení a zdolání mělo umožnit realizaci úkolů dalších, svým charakterem socialistických. Proto právem viděla naše KS ve snaze vedoucích pracovníků ostatních politických stran, zčásti i vedení strany sociálně demokratické, vydávat naši revoluci v r. 1945 za revoluci již socialistickou, pokusy „zastavit“ další vývoj revoluce, aniž bychom vyčerpali všechny možnosti, jež nám národní a demokratická revoluce skýtala. V Číli, v článku *Právo revoluce* se říká: „Revoluce u nás vypukla dne 4. května a trvala fakticky do 9. května včetně, právně však podle zákona č. 115/1946 trvala za určitých předpokladů do 28. října 1945... Den 28. října 1945 byl zvolen proto, že toho dne se sešlo Prozatímní národní shromáždění a tím skončila doba tzv. revoluční.“ (12, s. 603) Další cestu k socialismu si představovali představitelé stran národně socialistické, lidové, ale i sociálně demokratické jako cestu bez třídního boje, bez revoluce, bez diktatury proletariátu, kterou popírali vůbec. V *Právu lidu* se říká k politice Sociální demokracie: „Počítali jsme s tím, že mezi obdobím liberalistického kapitalismu a obdobím demokratického socialismu bude přechodná perioda plánovaného období. Avšak válka, která sama o sobě je velkou revolucí, a národní a sociální revoluce, kterou jsme u nás po květnu provedli, vedla nás k přímému a okamžitému tvoření nového demokratického a socialistického společenství, k známému znárodnění naší výroby, bank a pojištění. Vynechali jsme jedno celé období.“ (13) Není proto divné, že na XX. sjezdu strany sociální demokracie se již hovoří o úplné a konečné, politické i hospodářské porážce buržoazního panství, o konci revolučních změn v naší zemi, i když rozhodující boje v sociální revoluci nás teprve čekaly, jak potvrdil Únor 1948.

S jiným jednostranným chápáním procesů sociální revoluce v naší společnosti se setkáváme také později, v letech 1966, kdy se rozvíjí úsilí zpochybnit politiku KSČ v předchozím období.

J. Opat v článku *K metodě studia a výkladu některých problémů v období 1945—1948* tvrdí, že při hodnocení roků 1945—1948 se náležitě nezkoumala „dialektika působení vnitřních a vnějších podmínek, v nichž se revoluce vyvíjela“, a že „změna vnějších podmínek (rozpad protihitlerovské koalice r. 1947 — A. D.) revoluce vedla k výrazné modifikaci politiky jednotlivých stran v NF, v tom i k modifikaci dosavadní linie KSČ.“ A dále píše: „Je nezvratnou skutečností, že KSČ tehdy sledovala svého druhu specifickou československou cestu k socialismu. Zvláštní výhodné podmínky, v jakých se revoluce začala rozvíjet již v závěrečném období druhé světové války a v jakých se mohla rozvíjet ještě určitou dobu po osvobození země, umožnily, že se v ní zformoval široký blok různých tříd a sociálních skupin od dělnické třídy až po demokratické skupiny buržoazie, a že při tomto uskupení společenských sil se v revoluci od samého počátku prosazoval silně její socialistický kurz, od svých prvních kroků mohla řešit některé důležité úkoly socialistické revoluce (rozhodující mocenské pozice předávala do rukou dělnické třídy, nastolila kontrolu výroby, která mohla brzy vyústit ve znárodnění klíčových hospodářských pozic, dělnická třída byla

hegemonem v revoluci apod.). Do jara 1946, kdy se sešel VIII. sjezd KSČ, ušlo Československo na své cestě k socialismu významný kus cesty. A KSČ nepovažovala možnosti jít dosavadní cestou dál za vyčerpané. Je to nade vši pochybnost zřejmé z jejich dokumentů z podzimu r. 1946 i z počátku roku 1947... Je nesmazatelným historickým faktem, nejzřejmějším zatím právě v Československu v letech 1945—1947, že jsme ušli na cestě k socialismu, při kladení základů socialistické společnosti úctihodný kus cesty v široké národní frontě, a to nejen ve svazku dělnické třídy a drobného rolnictva, ale i s částí buržoazie, byť v neustálém boji s ní... Linie VIII. sjezdu byla i v její ne-deformované podobě linií boje za socialismus v nejširším slova smyslu... Byla programem svého druhu specifické cesty k socialismu... Nelze ji charakterizovat jako linii boje za diktaturu proletariátu, byť pokojnou cestou." (14, s. 67, 73, 75—76, 68)

Domníváme se, že J. Opat v uvedené studii klade příliš velký důraz na specifické podmínky revoluce, zatím co všeobecně uznávané principy revoluce nedoceňuje. Specifikum však nemůže úplně korigovat nebo ignorovat všeobecné rysy, které platí pro každou socialistickou revoluci a formy její realizace. Specifikum nevylučuje, ale předpokládá uplatnění všeobecných zásad v praxi a naopak. Specifikum může rozšířit paletu přístupu k socialistické revoluci a cesty samotné revoluce, jen když se v praxi ověřily všeobecné zásady, a nadále je bude potvrzovat a současně obohacovat.

Specifická cesta lidových demokracií k socialismu, její objasnění, nejen nepředpokládá uvádění v pochybnost všeobecně uznávaných principů sociální revoluce vůbec a socialistické revoluce zvláště, ale vyžaduje jejich co nejpřesnější vyjádření, odpovídající danému stadiu poznání a praxe, aby mohly být specifikem potvrzeny (ne ignorovány) a současně obohaceny (ne však úplně korigovány). Uznávaným principem, zdůrazněným Leninem, na cestě zemí k socialismu je *diktatura proletariátu*, na niž se redukuje konec konců vědecký pojem socialistické revoluce a jejíž metody a formy mohou být ovšem různé.

O co šlo v této době v Československu, vyjádřil Kl. Gottwald ve sjezdovém referátu na VIII. sjezdu KSČ takto: „Je problémem všech problémů a úkolem všech úkolů udržení a upevnění dosavadního kursu naší domácí i zahraniční politiky, jejího lidového, demokratického charakteru, jakož i důsledné provádění a další tvůrčí rozvíjení všeho toho, co bylo naší národní a demokratickou revolucí započato.“ (15, s. 366)⁷

Účast části buržoazie v NF, která je pro J. Opata výrazem specifické cesty Československa k socialismu, je pro mě naopak výrazem toho, že vývoj naší společnosti umožňuje realizovat nejen vhodné podmínky pro socialistickou cestu, ale i k návratu ke kapitalismu, který tato část naší společnosti, tj. buržoazie sleduje. J. Opat se však domnívá ve své studii, že i tzv. demokratická

⁷ Upevnění výsledků sociální revoluce považoval Marx i Lenin za životní nezbytnost těch, kdo vedou revoluci. A tak nejen zde, ale i v nejrůznějších dalších opatřeních v orientaci politiky KSČ v letech 1945—1948 můžeme vysledovat vliv marxisticko-leninského učení o sociální revoluci, teorie přechodu demokratické revoluce v socialistickou a učení o socialistické revoluci tvořivě uplatňované v naší situaci.

buržoazie tím, že byla situací nucena se spojit s proletariátem, také v dalším období s ním bude uskutečňovat specifickou socialistickou cestu Československa.

Existuje dostatečné množství fakt, které jasně ukazují, že ani komunisté, ani reprezentanti buržoazie nepokládali režim vzniklý z lidově demokratické revoluce za definitivní. Těm i oněm bylo jasné, že období vývoje vzešlé z národní a demokratické revoluce a vyjadřující rovnováhu třídních sil buržoazie a proletariátu jednou skončí, že dříve nebo později se musí daný režim změnit v diktaturu proletariátu nebo diktaturu buržoazie, a to postupnou změnou sil uvnitř země i využitím vnějších sil ve svůj prospěch. A je-li nezvratnou skutečností, jak píše J. Opat, „že KSČ tehdy sledovala svého druhu specifickou československou cestu k socialismu“, pak je také jasné, že reprezentanti tzv. demokratické buržoazie sledovali svého druhu specifickou cestu Československa ke kapitalismu.⁸ To ovšem znamenalo, že tato část národní fronty, tzv. demokratické buržoazie se nebude snažit ani v dalším období (pokud bude chtít postupně realizovat převahu sil na své straně) vést důsledný boj proti reakci, ale v zájmu rozvoje kapitalistických vztahů ji bude chránit a ze všech sil bude současně usilovat a zdiskreditování znárodněného sektoru, a naopak, o rozvoj soukromovlastnických vztahů v Československu.

Proto ne „změna vnějších podmínek revoluce vedla k výrazné modifikaci politiky jednotlivých stran v národní frontě, v tom i k modifikaci dosavadní linie KSČ“, jak se domnívá J. Opat, ale především sám vnitřní rozporný vývoj Československa,⁹ samo úsilí vnitřních sil, rozporných sil a snah vedlo k tomu, že život sám nastolil (případně dřív, než se kdo domníval) otázku „dalšího tvůrčího rozvíjení toho, co bylo naší národní a demokratickou revolucí započato“.

Stalo se nesmazatelným historickým faktem, nejzřejmějším právě v Československu, že naše země v procesu sociální revoluce došla postupně, pokojnou cestou, od lidově demokratické revoluce k revoluci socialistické, od demokratické diktatury lidu k diktatuře proletariátu.

Jít k socialismu znamenalo v této době především jedno: správně chápat lidově demokratickou revoluci a možnosti, které skýtá pro další vývoj po mocenskopolitické i ekonomické stránce. Žádná ze základních historických tříd, ani dělnická třída ani buržoazie neměla v ní takovou převahu sil, aby samojediná mohla předurčit jednoznačně další vývoj, aby mohla počítat s tím, že se druhá třída bude víceméně dobrovolně podřizovat její linii. Jít cestou k socialismu v dané situaci tím, že se půjde kupředu k realizaci socialistické revoluce za co nejširší spolupráce všech v Národní frontě, včetně buržoazie, byla iluze, která předpokládala, že i v podmínkách národní a státní svobody, k jejímž vymožením se sjednotily nejrozličnější sociální síly země, jsou a zůstanou

⁸ To byl politický výraz zájmu buržoazie v naší zemi, to byl cíl, který chtěla realizovat z možností svých mocenských a jiných pozic, které jí poskytla národní a demokratická revoluce.

⁹ Mezinárodní situace a vnější síly koalice mohly působit již jen zprostředkovaně, prostřednictvím vnitřních sil, nemělo-li dojít k porušení suverenity. J. Opat se proto domnívá, že „souvislost mezi VIII. sjezdem KSČ a Únorem není programová“ (OPAT, J.: Příspěvky k dějinám KSČ, 1965, č. 1, s. 75), a vkládat tento smysl do linie VIII. sjezdu, že je de-
formací této linie.

zájmy těchto sil shodné, iluze, která ignorovala všeobecné rysy, jež jsou platné pro každou socialistickou revoluci a formy její realizace — vyvlastnění vyvlastňovatelů a odstranění buržoazie jako třídy z dějinného vývoje třídním bojem dovedeným až k revoluci. Jít specifickou cestou k socialismu mohlo proto pro komunistickou stranu jen znamenat vytvářet na základě lidově demokratické revoluce podmínky pro realizaci socialistické revoluce, pro takovou převahu sociálních sil na své straně, na straně svých cílů a tím cílů pracujících, která by pokojnými prostředky třídního boje dosáhla podřízení cílů buržoazie cílům dělnické třídy, mohla uskutečnit úplné vyvlastnění vyvlastňovatelů a odstranění buržoazie jako třídy z dějinného vývoje tím, že se moci ujme dělnická třída jako samojediná.

Specifikum lidově demokratické revoluce mohlo jen rozšířit paletu přístupu k socialistické revoluci a cesty samotné socialistické revoluce v lidových demokraciích, nebylo a nemohlo však být základem, podstatou sociálního historického procesu vedoucího k novému společenskému řádu, jíž je jediné diktatura proletariátu.

Sociální revoluce není jen jedna bitva, nýbrž epocha celé řady bitev o všechny politické a hospodářské přeměny. Dnes, kdy dochází k nebývalému sblížení demokratických a socialistických přeměn a kdy nekapitalistická cesta rozvojových zemí se stala reálně možnou a nutnou, platí ještě víc než dříve v sociální revoluci: ovládnout všechny formy, naučit se co nejrychleji zaměřovat jednu formu druhou, přizpůsobovat taktiku každé takové záměně, která byla způsobena nikoliv jen dělnickou třídou a její revoluční stranou, ale která vyplývá z využití rozporů uvnitř imperialistického tábora, z využití národně osvobozenického boje v třídním boji proletariátu a pracujících za lepší život.

To zůstává velkým úkolem komunistických a dělnických stran, dosud ještě bojujících za osvobození pracujících svých zemí. Zobecnění sociální revoluce v Československu jim v tom může mnoho pomoci.

Také my, v 30. výročí osvobození naší vlasti Rudou armádou, však studujeme minulost a bereme si poučení pro současnost i budoucnost.

LITERATÚRA

1. MASARYK, T. G.: Naše nynější krize. ČSN, Praha 1948.
2. SOBOUL, A.: Velká francouzská revoluce. Praha 1964.
NATHIEZ, A.: Francouzská revoluce. Praha 1952.
3. ARENDT, H.: On revolution. Viking Press, New York 1963. Communism and revolution. The strategic uses of political violence. Princeton Univ. Press 1964; PORRELION, J. P.: Today's economic and social revolution. McGraw-Hill, London 1964.
4. MOUNIER, E.: Le personnalisme. Revolution personnaliste et communautaire.
5. MARX, K. — ENGELS, B.: Spisy III. Praha 1958.
6. CLARK, C.: Conditions of Economic Progress. Londýn 1940.
7. ARON, R.: Dix-huit leçons sur la société industrielle. Paríž 1962; ROSTOW, W. W.: The Stages of Economic Growth. Cambridge 1960; GALBRAITH, J. K.: The Affluent Society. Boston 1958 a The New Industrial State, Boston 1967.

8. BELL, D.: The Post-industrial Society. The Evolution of an Idea. Survey, 1971, č. 2.
9. GOTTWALD, K.: Sborník 1946—1948, II. Praha 1936.
10. Rudé právo, 6. 12. 1960.
11. GOTTWALD, K.: Sborník 1946—1948, II. Praha 1956.
12. Cíl, 1946, č. 2.
13. Právo lidu, 12. 9. 1947.
14. OPAT, J.: K metodě studia a výkladu některých problémů v období 1945—1948. Příspěvky k dějinám KSČ 1965, č. 1.
15. GOTTWALD, K.: Spisy XII. Praha 1955.

К АКТУАЛЬНЫМ ПРОБЛЕМАМ СОЦИАЛЬНОЙ РЕВОЛЮЦИИ В СОВРЕМЕННУЮ ЭПОХУ

Алоис Дворжак

Ключевая позиция проблематики социальной революции в современную эпоху дана тем, что переход человечества к социализму и коммунизму не может быть осуществлен иначе, чем путем социалистической по своему характеру социальной революции. Рабочий класс, будучи носителем современной социальной революции, постоянно подвержен опасностям, вытекающим из отказа от одностороннего понимания социальной революции, которое отвечает интересам буржуазии и, наоборот, препятствует правильному применению и разработке революционной стратегии и тактики мирового пролетариата и всех прогрессивных сил мира.

Поэтому к актуальным проблемам социальной революции в современную эпоху относится как реформизм, который сегодня выливается в теорию роста и конвергенции, отрицая революционные изменения при установлении т. н. индустриального общества, так и анархизм с его «поторапливанием революции» и прямым переходом к «революционным действиям», а также с приобретающим свои определенные черты маоизмом. Однако речь идет неотъемлемо о том, что препятствует правильному и диалектическому пониманию общего и специфического в социальной революции, о догматизме и ревизионизме по этим вопросам в процессе реализации социальной революции, но и о новых возможностях, открывающихся перед революционным движением всех народов. Это:

- 1) возможность осуществить переход к социализму в любой стране, независимо от ее экономического и социального уровня в период перед революцией, минуя в случае необходимости предыдущие экономические стадии, на основе переходного, например, некапиталистического периода для обеспечения развития производительных сил;
- 2) возможность перейти к социализму без гражданской войны, путем постепенного мирного развития революции, используя ненасильственные средства;
- 3) возможность использовать демократические революции в индустриально развитых странах, хотя их объективная ситуация ведет к непосредственному социалистическому перевороту.

ÜBER AKTUELLE PROBLEME DER SOZIALEN REVOLUTION IN DER GEGENWÄRTIGEN EPOCHE

Alois Dvořák

Die Schlüsselstellung der Problematik der sozialen Revolution in der gegenwärtigen Epoche ist dadurch gegeben, dass der Übergang der Menschheit zum Sozialismus und Kommunismus nicht anders als durch eine soziale, ihrem Charakter nach sozialistische Revolution durchzuführen ist. Für die Arbeiterklasse als des Trägers der gegenwärtigen sozialen Revolution bestehen noch immer die, aus einer Ablehnung der einseitigen Auffassung der sozialen Revolution kommenden Gefahren, die den Interessen der Bourgeoisie entsprechen und ein Hindernis für eine richtige Anwendung und Ausarbeitung der revolutionären Strategie und Taktik des Weltproletariats und aller fortschrittlicher Kräfte der ganzen Welt darstellen.

Zu aktuellen Problemen der sozialen Revolution der gegenwärtigen Epoche gehört darum der Reformismus, der heute in eine Wachstums- und Konvergenztheorie mündet zusammen mit der Ablehnung revolutionärer Veränderungen beim Aufkommen der sogenannten industriellen Gesellschaft, ebenso wie auch der Anarchismus mit seiner „Beschleunigung der Revolution“ und einem direkten Übergang zu „revolutionären Aktionen“, der seine ausgeprägteren Züge durch den Maoismus erhält. Unteilbar geht es jedoch darum, was eine richtige und dialektische Auffassung des Allgemeinen und Besonderen der sozialen Revolution verhindert, um den Dogmatismus und Revisionismus in diesen Fragen im Verwirklichungsprozess der sozialen Revolution, aber auch um neue Möglichkeiten, die sich der revolutionären Bewegung aller Völker zeigen:

1. Die Möglichkeit den Übergang zum Sozialismus in jedem Land unabhängig von seinem ökonomischen und sozialem Niveau zur Zeit vor der Revolution durchzuführen, mit einer eventuellen Vernachlässigung der vorhergehenden ökonomischen Stufen und auf Grund einer z. B. nichtkapitalistischer Übergangsperiode um die Entwicklung der Produktivkräfte zu sichern.

2. die Möglichkeit des Überganges zum Sozialismus ohne Bürgerkrieg, durch eine sukzessive friedliche Entfaltung der Revolution ohne Anwendung von Gewaltmitteln.

3. die Möglichkeit in industriell entwickelten Ländern demokratische Revolutionen auszunützen, auch wenn ihre objektive Situation unmittelbar zu einem sozialistischen Umsturz führt.